

Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Bireylerin Çocuklarının Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Nurgül TEZCAN KARDAŞ^{*1}, Serpil BÜLBÜL KARDAŞ¹, Reşat SADIK¹

¹Düzce Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

ÖZ

Bu çalışmanın amacı zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin çocuklarının sportif etkinliklerine yönelik tutumlarını değerlendirmektir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. (İlhan, Esentürk ve Yarımkaya 2016). tarafından geliştirilen ve 28 maddeden oluşan ölçeğin güvenilirlik katsayısı, ölçeğin genelinde 0,96 olarak bulunmuştur. Seçenekler; Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum ve Hiç Katılmıyorum biçiminde sıralanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara sahip ve çocukları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim alan , 80 anne, 70 baba toplam 150 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma Zonguldak ili Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile hizmet veren ve tesadüfi yöntemle belirlenen özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yürütülmüştür. Veri toplama aracı; seçilen örneklem dahilinde Zonguldak il merkezinde ve Kozlu ilçesinde bulunan , zihinsel engelli çocuklara hizmet veren , özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine çocuklarıyla birlikte gelen gönüllü anne ve babaları araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum puanları cinsiyete, yaşa, aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarında eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Eğitim durumu üniversite olan katılımcıların tutum puanlarının eğitim durumu ilkökul, ortaokul ve lise olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Orijinal Makale

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 13.09.2017
Kabul Tarihi: 24.12.2017
Online Yayın Tarihi: 29.12.2017

Anahtar kelimeler:

*Yetersizlik,
Zihinsel Engel,
Spor,
Engellilik,*

Investigation of Children’s Task for Sportive Effects of Individual Retarded Children

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the attitudes of individuals with mentally retarded children towards their children’s sporting activities. “Attitude Scale Towards Sportive Activities of Individuals Handicapped” was used as data collection tool in the survey. The reliability coefficient of the 28 item scale developed by (İlhan, Esertürk ve Yarımkaya 2016). was found to be 0.96 for the scale. The study’s study group consist of w150 parents with 80 mothers, 70 fathers WHO have educable mentally retarded children and their children receive special education in rehabilitation centers. The research was carried out in special education and rehabilitation centers which were provided with the approval of the Ministry of Education of Zonguldak province and determined by chance. The data collection tool was implemented by the researcher mothers and fathers who came to special education and rehabilitation centers in Zonguldak province center and Kozlu province serving children with intellectual disabilities within the selected sample. While attitude scale scores for sportive activities of mentally retarded individuals did not Show any significant differences according to sex, age and monthly income status it was found that parents had a specific differences in their attitudes toward sports activities of mentally retarded individuals compared to education level. It was determined that attitude scores of the participants with university education were higher than the participants with primary school, middle school, and high school.

Original Article

Article Info

Received: 13.09.2017
Accepted: 24.12.2017
Online Published: 29.12.2017

Keywords:

*Insufficiency,
Mentally Handicap,
Sport,
Disability*

***Sorumlu yazar:** Nurgül TEZCAN KARDAŞ: nur_tezcan@hotmail.com

GİRİŞ

Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireyler özel eğitime ihtiyacı olan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Zedelenme ya da bazı sapmalar sonucu bir birey için normal bir etkinliğin yapının önlenmesi, sınırlandırılması yetersizlik halidir. Bundan dolayı bireyin yetersizliği nedeniyle, yaşadığı sürede yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel farklılıklara bağlı olarak oynaması gereken rolleri gereği gibi oynayamama durumu engel kavramıyla açıklanmaktadır (MEB, 2006). Ayrıca engellilik; anatomik, fizyolojik ya da psikolojik yapı ve fonksiyonlarındaki eksiklik kayıp ya da anormal durum sonucu normal bir insanın başarı ile sonuçlandırabileceği aktivitelerin sınırlı ya da tam olarak yapılamaması durumudur (Alçak, 1997).

Her bireyin yetersizliği kendine özgü olmasına karşın, yetersizliğin tanınması bireyin ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitimlerinde daha uygun düzenleme ve planlamaya yol gösterici olması açısından ortak özellikler ve eğitim ihtiyaçlarına göre sınıflandırma yapılmaktadır. Zihinsel yetersizliği olan bireyler, işitme yetersizliği olan bireyler, görme yetersizliği olan bireyler, ortopedik yetersizliği olan bireyler, dil ve konuşma güçlüğü olan bireyler, özel öğrenme güçlüğü olan bireyler, duygusal, davranışsal ve sosyal uyum güçlüğü olan bireyler, otizmli olan bireyler, özel yetenekli olan bireyler, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireylerdir (MEB, 2006).

Engellilik nedenleri, doğum öncesi, doğum sırasında ve doğum sonrasındaki nedenler olarak üç gruba ayrılmaktadır. Doğumsal ve genetik bozukluklar ile riskli gebelikler engelliliğin doğum öncesi nedenleri arasında yer almaktadır. Doğum sırasında ortaya çıkan çeşitli sağlık sorunları (zor doğum, asfiksi gibi) engelliliğe yol açabilir. Doğum sonrasında meydana gelen engel durumları ise beslenme bozuklukları, bulaşıcı hastalıklar ve kazalar gibi nedenlerden kaynaklanabilir (Yamaner, 1994).

Doğum Öncesi Nedenler: Doğuştan engellilik ve genetik hastalıklar, akraba evlilikleri kalıtsal hastalıklar, kan uyuşmazlığı, annenin sahip olduğu kronik hastalıklar, diyabet, hiper tansiyon, epilepsi, kalp hastalıkları ve gebelikte geçirilen enfeksiyon hastalıkları (kızamıkçık, toksoplazma, hepatit b, suçiçeği, cinsel yolla bulaşan hastalıklar), annenin yaşı, annenin hamilelik döneminde karşılaştığı sorunlar, doktor kontrolünde kullanılmayan ilaçlar, tehlikeli kimyasal maddeler sonucu annenin zehirlenmesi, röntgen ışınlarına maruz kalma, annenin kötü ve yetersiz beslenmesi, stres doğum öncesi nedenlerdendir (Yavaş, 1996).

Doğum Sırasındaki Nedenler: Uzun süren doğum süreci sonucu bebeğin oksijensiz kalması, doğum esnasında yanlış uygulamalar, erken veya geç doğumdur (Yavaş, 1996).

Doğum Sonrası Nedenleri: Bebekte yüksek ateş ve havale görülmesi, kafa travmaları, kazalar, uzun süren sarılık, zehirlenmeler, bebeğin aşırı derecede 15 antibiyotik veya diğer ilaçları alması, yeni doğan döneminde rastlanılan metabolik sorunlar, psikososyal örselenmeler, iş kazaları ve meslek hastalıkları ev kazaları, trafik kazaları, çevresel faktörler, yaşlılık ve doğal afetler engelliliğin doğum sonrası nedenleridir (Yavaş, 1996).

Zihinsel engelli çocuklar, engelli çocuklar arasında en sık karşılaşılan gruptur. Zihinsel yetersizlik 18 yaşından önce ortaya çıkan zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılıklar görülen yetersizlik durumudur. Bu yetersizlik durumları hafif düzeyde, orta düzeyde, ağır düzeyde ve çok ağır düzeyde zihinsel yetersizlik olarak sınıflanmaktadır. Özel gereksinimi olan bu bireylerin, mümkün olan en erken dönemde, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarında, uygun yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak desteklenmesi var olan kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu bireylerin toplumca kendilerinden beklenen rol ve sorumluluklar ile gelişimsel görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine en uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlıdır. Engelli çocukların eğitiminin her basamağı (amaç, ilke, eğitim planı, oyun, okula ve aileye düşen görevler vb.) engelli, aile, öğretmen ve toplum için önem taşımaktadır (MEB, 2006).

Engelli çocukların eğitimindeki amaçlar şöyle sıralanabilir:

1. Toplum içinde rollerini gerçekleştiren bireyler yetiştirmek,
2. Kendi kendine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmek,
3. Yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş-meslek alanlarına ve hayata hazırlamak, yeterli sağlık beslenme ve düzen alışkanlıkları kazandırmak, sosyal olaylara ilgi gösterme, sosyal çevre içinde bulunmaktan hoşlanma,
4. Başkaları ile işte, oyunda derste ve bütün ilişkilerde işbirliği yapmak, seviyeye uygun devamlı öğrenme alışkanlığı kazandırmak, daha iyi rahat ve düzenli yaşamının yollarını öğretmek,
5. Beden, akıl, ruh sağlığı yerinde hür ve emniyet içinde yaşayabilecek bir seviyeye getirmek, vb. (Ulutaşdemir, 2007).

Her çocuk doğumdan sonraki büyüme ve gelişme dönemi içinde, fiziksel, zihinsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişim yönünde bazı beceriler kazanabilmede ya da geliştirebilmede yetişkin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Çocuk için büyük önem taşıyan bu gelişim süreci içerisinde, anne-babalar genellikle bu görevi üstlenerek çocuklarının ilk eğitimcileri olmaktadır. Ancak çocuk normal olduğunda anne-babaların rollerini yerine getirebilmeleri, duygusal olarak rahat olduklarında çok zor olmamaktadır. Oysa çocuk engelli olduğunda, suçluluk duygusu ve acı çekme gibi bazı duygulara bağlı olarak rollerini yerine getirebilmede zorlanmaktadır. Diğer bir deyişle anne-babanın içinde oldukları bu durumdan ötürü duydukları panik, gelecekte neler yapabileceklerinin verdiği üzüntü, kaygı ya da korku onları olumsuz yönde etkilemektedir (Darıca, Gümüşçü ve Pişkin, 1992). Baktığımızda zihinsel engelli çocuklar da normal çocuklar gibi, yeme, içme, sevme, sevilme, kabul edilme, başarılı olma gibi biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlere sahiptirler. Sosyal çevrede yaşamlarını sürdürebilmeleri için bu gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir (Özer, 2001).

Günümüzde özel eğitime gereksinim duyan çocuklar arasında popüler olan zihinsel engelli çocukların çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Yapılan tanımlarda bu çocukların sadece zihinsel kapasiteleri değil aynı zamanda sosyal uyum, dil gelişimi, sağlık vb. yönlerin de dikkate alındığı görülmektedir. Zihinsel engelli çocuklarında olağan çocuklar gibi oldukları onlarında sevme, sevilme, yeme, içme vb. gereksinimlerinin olduğu unutulmamalıdır. Bu çocukların normal

akranlarından ayrılan yönü ise bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinde kendi istemleri dışında gerilik yaşamalarıdır (Özgür, 1993). Bu bağlamda bireyin topluma uyumunda önemli bir nokta olan uyumsal davranış birikimi açısından zihinsel engele sahip bireyler yetersizlik göstermektedir. Bu yetersizlikleri bireyin topluma sosyal uyumu güçleştirmekte, gerekli eğitsel ve psikolojik önlemler alınmadığı takdirde imkansız hale gelebilmektedir (Ersoy ve Avcı, 2000).

Engelli bireylerin topluma adaptasyonlarının sağlanmasında ve her türlü gelişim süreçlerinde, özel eğitim programları paralelinde beden eğitimi ve sporun etkinliği bilinmektedir. Spor eylemleri nasıl açıklanırsa açıklansın, bireyleri psikolojik ve sosyolojik olarak bağımlı kılan eylemlerdir. Bu açıklamaya dayalı olarak sportif eylemlerin aracılığı ile ahlak eğitimi, sevmeye duygusu, paylaşma duygusu kazandırmak, ilkel saldırganlık gereksinme ve eylemlerini yüceltmek için ortam ve yöntemler sağlanabilmekte ve uygulamalar yapılabilmektedir (Özoğlu, 1997).

Engellilerin rehabilitasyon programı içinde sportif aktivitelere yer vermenin iki büyük amacı vardır:

- Gerekli egzersizleri yaptırmak
- Hastanedeki sıkıcı ve monoton tedavi programlarında değişiklikler yaratıp, hastanın motivasyonunu arttırmak (Kalyon, 1994).

Engellilerde spora en az normal insanlar kadar ihtiyaç duyarlar. Spor engelli kişiyi topluma ve üretime kazandırmasının yanı sıra onun sağlam olan vücut adalelerini güçlendirip günlük hayatını kolaylaştırır. ((Kalyon, 1996). Bireyin sosyalleşmesinin erken yaşlarda söz konusu olması, beden eğitimi ve spor aktivitelerinin de çocukluk ve gençlik çağında alışkanlık haline getirilmesi ihtiyacı spor ile sosyalleşmeyi aynı dönemlerde birlikte ele almayı gerekli kılmaktadır (Yetim, 2005). Spor fiziksel ve ruhsal yapıya sağladığı destek yanında disiplin, güven, rekabet ve arkadaşlık hislerini uyandırarak çocuğa sosyal rolünü de kazandırır. Engelli birey için bu sosyal rolün evrensel dili spordur (Ergun, 2003).

Engelli bireylerin engellerinden dolayı bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinde spor önemli bir faktördür. Çünkü gelişim alanlarına göre kontrol mekanizmaları geliştirmede önem arz etmektedir. Bir eğitim faaliyeti olan spor, ortak amaçları dile getirebilme gücünü ve takdir edebilme duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Bunların yanı sıra, spor, anlayış ve sorumluluk taşıyabilme ve işbirliği içinde düzen sağlama kabiliyetini de geliştirmektedir. Sebatsız ve enerjik olmayı sağlaması, sosyal gruba ve topluma katılım gücünü kazandırmakla, birey ile toplum ilişkilerini daha ahenkli kılmaktadır (Erkal, Güven ve Ayan, 1998).

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri engelli bireylerin gerek engelleri dolayısıyla içinde buldukları ruh hali ve gerekse toplumun kendilerine karşı olan tavırlarının doğal sonucu olarak ortaya çıkan saldırganlık, öfke ve kıskançlık gibi duygularını kontrol etmelerini sağlar. Spor, bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan bir sosyal etkinlik olması özelliğinden dolayı, kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir (Kınalı, 2003).

Zihinsel engelli çocukların en yakınındaki kişiler çoğunlukla anne-babalarıdır. Tüm engel gruplarındaki çocuklar arasında, zihinsel engele sahip çocuklar, zihinsel işlevler noktasında anne-babalarına tam bağımlı yaşamaktadırlar. Bundan dolayı anne babaların özel eğitim alanını etkide bulunan beden eğitimi ve sporu ne ölçüde tanıdıkları, çocuklarının fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini doğrudan ya da dolaylı hangi seviyede etkilediğini bilmeleri, onlara az veya çok bağımlı olarak yaşamlarını sürdüren zihinsel engelli çocuklarını beden eğitimi ve spora yönlendirmeleri bakımından önemli olduğu düşünülmektedir (İlhan, 2009).

Spor sağlıklı ve mutlu bir hayat için gerekli uğraşlardan bir tanesidir bu yüzden tüm insanlar için önemlidir. Sporun engelli bireyler için daha farklı bir yeri vardır. Yaşamları boyunca bir çok engelle karşılaşan ve bu engellerin yarattığı stresle başa çıkmak zorunda kalan engelli bireylere spor yeni bir pencere açmaktadır. Spor, bireyin engel türü ve dercesi ne olursa olsun hareket etme, sportif aktivitelere katılma, bireyin mutlu olmasını sağlama ve motivasyonunu yükselterek yaşam kalitesini arttırmaktadır. Bu çalışmanın amacı zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin çocuklarının sportif etkinliklerine yönelik tutumlarını değerlendirmektir. Çalışma aynı zamanda sporun, zihinsel engelli bireylerin yaşam kalitesindeki olumluluğa dikkat çekerek engelli bireylerin spora yönlendirilmesi hakkında bakış açısı geliştirmeye hizmet etmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin çocuklarının sportif etkinliklerine yönelik tutumlarını inceleyen bu araştırma, betimsel araştırma niteliğindedir. Araştırmada tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. “Tarama yöntemi, genellikle eğitim araştırmalarında seçilen grubun belirli bir konu hakkında tutum, inanç ve görüşlerini öğrenmek amacıyla kullanılır” (McMillan and Schumacher, 2006).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, eğitilebilir zihinsel engelli çocukları olan ve çocukları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim alan 80 anne, 70 baba toplam 150 ebeveyn oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma Zonguldak ili Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile hizmet veren ve tesadüfi yöntemle belirlenen dört özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Farkındalık Ölçeği (ZEBSEYFÖ)” kullanılmıştır. İlhan, Esentürk ve Yarımkaya (2016) tarafından geliştirilen 28 tutum maddesinden oluşan ölçeğin araştırmacı tarafından üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında yapılan analizler sonucunda ölçme aracının Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı, ölçeğin genelinde 0,96 olarak bulunmuştur. Seçenekler, ‘Tamamen Katılıyorum’, ‘Katılıyorum’, ‘Kararsızım’, ‘Katılmıyorum’ ve ‘Hiç Katılmıyorum’ biçiminde sıralanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket iki aşamadan oluşmaktadır:

- Aşama zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin kişisel bilgilerine yöneliktir.
- Aşamayı zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin çocuklarının sportif etkinliklerine yönelik tutumlarını değerlendirmek amacıyla hazırlanan anket soruları şekillendirmektedir.

Veri toplama aracı; seçilen örneklem dahilinde Zonguldak il merkezinde ve Kozlu ilçesinde bulunan, zihinsel engelli çocuklara hizmet veren, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine çocuklarıyla birlikte gelen gönüllü anne ve babaları araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulamadan önce anne ve babalara anket sorularına samimi bir şekilde cevaplamaları için formun ön kısmında bulunan açıklama bölümü okunarak araştırmanın amacına yönelik bilgi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Farkındalık Ölçeğinden almış olduğu puanlar; cinsiyet, yaş, aylık gelir ve eğitim durumu değişkenlerine göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Veriler analiz edilmeden önce, katılımcıların aldıkları puanlar karşılaştırma yapılacak her bir gruba göre normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk normallik testi kullanılarak araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların aldıkları puanlar karşılaştırma gruplarına göre normal dağılım göstermemektedir. Bu aşamadan sonra, non-parametrik testler kullanılarak analizlerin gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Araştırmada hangi analiz tekniklerinin kullanıldığı Tablo 1’de gösterilmiştir. SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçları %95 güven düzeyinde ele alınmış ve $p<0,05$ değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Tablo 1: Karşılaştırma grupları ve kullanılan analiz teknikleri

Karşılaştırma Grubu	Analiz Tekniğı
Cinsiyet	Mann Whitney U
Yaş	Kruskal Wallis
Aylık gelir	Kruskal Wallis
Eğitim durumu	Kruskal Wallis

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçları tablolar halinde özetlenmiş ve açıklanmıştır.

Tablo 2: Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	Sayı (N)	Sıra Ortalaması	p
Madde Ort	Kadın	80	75,63	,970
	Erkek	70	75,36	
	Toplam	150		

Araştırmanın amacı doğrultusunda zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanlar cinsiyete göre karşılaştırılarak incelenmiştir (Tablo 2). Kadınların

ortalamasının 75,63, erkeklerin ortalamasının 75,36; p değerinin ,970 olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 3: Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanların yaş gruplarına göre karşılaştırılması

	Yaş	Sayı (N)	Sıra Ortalaması	p
Madde Ort	25-35	37	74,27	,442
	36-45	70	80,91	
	46-55	32	66,00	
	56-65	11	72,86	
	Toplam	150		

Tablo 3 incelendiğinde 25-35 yaş aralığında olanların sıra ortalamasının 74,27; 36-45 olanların 80,91; 46-55 olanların 66,00 ve 56-65 yaş aralığında olanların sıra ortalaması 72,86 p değerinin ,442 olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum puanları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Araştırmaya katılan ve farklı yaş gruplarında bulunan katılımcıların, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4: Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanların aylık gelir düzeyine göre karşılaştırılması

	Aylık gelir	Sayı (N)	Sıra ortalaması	p
Madde Ort	500-1000	31	87,94	,052
	1000-2000	68	65,08	
	2000-3000	38	83,39	
	3000 ve üzeri	13	77,27	
	Toplam	150		

Araştırmanın amacı doğrultusunda zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanlar aylık gelir düzeyine göre karşılaştırılarak incelenmiştir (Tablo 4). Aylık geliri 500-1000 olanların sıra ortalamasının 87,94; 1000-2000 olanların 65,08; 2000-3000 olanların 83,39 ve 3000 ve üzeri aylık geliri olanların sıra ortalaması 77,27 ve p değeri ,052 dir. Elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik puanları aylık gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 5: Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanların eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

	Eğitim durumu	Sayı (N)	Sıra Ortalaması	p
Madde Ort	İlkokul	57	85,72	0,014
	Ortaokul	27	73,33	
	Lise	49	60,39	
	Üniversite	17	88,24	
	Toplam	150		

Eğitim durumu: $p<0,05$ *

Araştırmanın amacı doğrultusunda zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanlar eğitim düzeyine göre karşılaştırılarak incelenmiştir (Tablo 5). Bakıldığında eğitim durumu ilkokul olanların ortalaması 85,72, ortaokul olanların 73,33, lise olanların 60,39 ve üniversite olanların ortalamalarının 88,24; p değerinin .014 olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum puanları eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Araştırmaya katılan ve farklı eğitim düzeylerinde bulunan katılımcılardan üniversite mezunu olan ebeveynler zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğine daha hassas yaklaşmışlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın sonucunda zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin çocuklarının sportif etkinliklerine yönelik tutumları bazı değişkenlere göre farklılaşma gösterip göstermediği ile ilgili bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanlar cinsiyete göre karşılaştırılarak incelenmiştir (Tablo 2). Elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik genel tutumlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır

Elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine tutum puanları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Araştırmaya katılan ve farklı yaş gruplarına bulunan katılımcıların, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik genel tutumlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır (Tablo 3).

Araştırmada zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğinden alınan puanlar aylık gelir düzeyine göre karşılaştırılarak incelendiğinde (Tablo 4). Elde edilen bulgular zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum puanları aylık gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 5'te elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum puanları eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Araştırmaya katılan ve farklı eğitim düzeylerinde bulunan katılımcıların, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının farklı düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Eğitim durumu üniversite olan ebeveynler; eğitim durumu "ilkokul", "ortaokul" ve "lise" olan ebeveynlere göre zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeğine daha hassasiyetle yaklaştıkları şeklinde açıklanabilir.

Çalışkan ve ark. (2008), "Engelli çocuğu olan ailelerin beden eğitimi ve spor etkinlikleri hakkındaki görüşleri" adlı araştırmalarının sonuçlarına göre, ailelerin %93,9'u, engellilerin sportif faaliyetlere katıldıkları zaman başarılı olacakları inancında olduklarını ifade etmişlerdir. Aileler çocuklarının sportif etkinliklere katılmasını olumlu bulurken, ailelerin %78'i de sportif etkinlikler aracılığıyla çocuklarının fiziksel olarak daha sağlıklı ve düzgün bir vücuda kavuşacaklarına inandıklarını belirtmişlerdir.

Zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun genel gelişimleri üzerindeki etkilerine yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan sosyalleşme ile ilgili olarak bazılarının sonuçlarına bakıldığında;

“Engelli Çocuğu Olan Ailelere Rehberlik” olay incelemesinde değişik türde engelli çocukları olan ailelerin tutumları, sorunların nereden kaynaklandığı, çocuk ve ailelerin temel gereksinimlerini saptamaya çalışmıştır. İnceleme sonucunda ailelerin engelli çocuklarına olan tutumlarının istendik yönde geliştirilebilmesi için ailelerin, psikolojik danışmanlığa gereksinim duydukları belirlenmiştir (Ünlü, 1999).

Ergenekon (1996), “Öğretilebilir zihinsel engelli çocukların ailelerinin karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi” adlı araştırmasında anne-babaların büyük çoğunluğunun, çocuklarının gelişimleri konusunda ne yapacaklarını bilmediklerini ve çocuklarının özel eğitim programlarının içeriği konusunda habersiz olduklarını ifade etmiştir.

Yapılan bazı bilimsel araştırmalara göre bedensel faaliyetlerin zihinsel engelli çocukların kapasiteleri seviyesinde zekalarını en üst düzeyde kullanmalarını etkilediğini belirtmiştir (Sanioglu, 1992).

Sporun tüm toplum üyeleri üzerinde olumlu etkilerde bulunmasının zihinsel engelliler açısından da geçerli olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu çerçevede sporu zihinsel engellilerin yaşamlarına daha etkin bir şekilde koyarak onların toplumla uyumunu arttırılabileceği belirtmiştir (İlhan, 2008). Ayrıca literatürde özel eğitim farkındalığının eğitimle arttırılabileceği vurgulanmıştır (Gültekin, Yıldız ve Yıldız, 2016; Güzel, Ünlü, Yıldız ve Öztürk, 2016).

Bireyin hareket etmesi hem kendisi hem de çevresinde bulunan kişiler için önemlidir. Hareket kişinin çevresiyle iletişime girmesini sağlayan ve çevreyle olan uyumunu kolaylaştıran bir araçtır. Sportif etkinliklere katılımın zihinsel engelli bireyler üzerinde oluşturduğu olumlu etkiler göz önüne alınacak olursa, zihinsel engelli çocukların özel eğitim hizmetleri aldıkları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde serbest zaman etkinlikleri içerisinde sportif etkinliklerin bulundurulması ve değerlendirilmesi gerekir. Zihinsel engellilerin spora katılımları için eğitim faaliyetleri, seminerler, anne babaya yönelik eğitimler yapılmalı ve bu faaliyetler kitle iletişim araçları yoluyla bütün toplum kesimlerine duyurulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alçak, M., Ilgın, A. ve Erhan, S. (1997). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. Malatya: Dünya Ambalaj San. Tic. A.Ş., s:24.
- Çalışkan, E., Şirinkan, A., Erciş, S., Saraçoęlu, N. ve Akoęuz, N. (2008). *Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Beden Eğitimi Ve Spor Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri*, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Poster Bildiri Uzun Özetleri Kitabı. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Darıca, N., Gümüşçü, Ş. ve Pişkin, Ü. (1992). *Otizm ve Otistik Çocuklar*. Ankara: Grafik Yayınları.
- Ergenekon, Y. (1996). *Öğretilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerinin Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Ergun, N. (2003). Bedensel Engelli Çocuk ve Spor. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 5:26, s:50.
- Erkal, M., Güven, Ö. ve Ayan, D. (1998). *Sosyolojik Açıdan Spor*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2000). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri: Özel Eğitim*. İstanbul: YA-PA Yayınları, s:158.

- Gültekin, A. M., Yıldız, K., ve Yıldız, Y. (2016). *Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyleri üzerine bir araştırma*. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet kitapçığı, 01-04 Kasım 2016, Antalya, s.652.
- Güzel, P. Ünlü, H., Yıldız, K., ve Öztürk, M. (2016). *Yerel yönetimlerde antrenör ve yöneticilerin zihinsel engellilerde sporun etkilerine yönelik farkındalığı*. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet kitapçığı, 01-04 Kasım 2016, Antalya, s.809.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Beden Eğitimi ve Sporun Sosyalleşme Düzeylerine Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16,1, 315-324.
- İlhan, L. (2009). Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Anne Babaların, Özel Eğitimleri Sürecinde Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerine Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3:1, s:40.
- Kalyon, T.A. (1994). *Spor Hekimliği*. Ankara:Gata Basımevi.
- Kalyon, T. A. (1996). *Engellilerde Spor*. İstanbul: Logos Tıp Yayıncılık.
- Kınalı, G. (2003). Zihin Engellilerde Beden, Resim, Müzik Eğitimi. İçinde A.Kulaksızoğlu (Ed). *Farklı Gelişen Çocuklar*. İstanbul: Epilson Yayınları, s:244.
- McMillan, H., J. & Schumacher, S. (2006). *Research in education evidence-based inquiry*. 6th Edition, Boston : Allyn and Bacon In.
- MEB, (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı*. Ankara: T.C. MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Özer, D. (2001). *Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor*. Ankara: Nobel Yayınları, ss: 25-31.
- Özoğlu, S.Ç. (1997). *Spor Psikolojisi ve Gelişmeler: I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu*. Ankara: Bağırhan Yayımevi.
- Özgür, İ. (1993). *Eğitilebilir Zihinsel Engellilerde Çocuğa Sahip Olan AnaBabaların Eğitimini Ana-Babalar ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adana.
- Sanıoğlu, A. (1992). *İlkokullarda Beden Eğitimi Programının Geliştirilmesi: Özel Alt Sınıflardaki Eğitilebilir Geri Zekalı Öğrencilerin Programları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ulutaşdemir, N. (2007). Engelli Çocukların Eğitimi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2:5, 119-130.
- Ünlü, S. (1999). *Engelli Çocuğu Olan Ailelere Rehberlik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yamaner, F. (1994). *Beden Eğitimi ve Spor Dersine Giriş Ders Notları*. Malatya.
- Yavas, M. ve İlhan, A. (1996). *Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*. Bursa: Melisa Yayıncılık. Ss.98.
- Yetim, A. (2005). *Sosyoloji ve Spor*. Trabzon: Topkar Matbaacılık. Ss. 119.